

Autoreferat

1. Imię i nazwisko.

Anna Strobin

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

1998 stopień magistra uzyskany na podstawie pracy pt. *Podwójne pochówki ciałopalne w kulturze przeworskiej*, napisanej w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego (promotor: prof. dr hab. Magdalena Mączyńska). Studia ukończone z wyróżnieniem (*Medal za chlubne studia* przyznany 28.09.1998 r. uchwałą Senatu Akademickiego Uniwersytetu Łódzkiego).

2004 stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie archeologii uzyskany na podstawie rozprawy pt. *Ceramika kultury oksywskiej*, obronionej na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego (promotor: prof. dr hab. Magdalena Mączyńska; recenzenci: prof. dr hab. Teresa Dąbrowska oraz prof. dr hab. Zenon Woźniak).

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

1998–2000 studia doktoranckie w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego

2000–2007 Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, w tym od 2000 na etacie asystenta, od 2005 na etacie adiunkta

od 2007 do dzisiaj Instytut Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego na etacie adiunkta, od 2022 roku pełnię funkcję wicedyrektora Instytutu Archeologii

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

1) Brzyno, stanowisko 7. Cmentarzyska kultury oksywskiej i wielbarskiej oraz z okresu wędrówek ludów na Wysoczyźnie Żarnowieckiej (monografia naukowa, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2a ustawy)

Wysoczyzna Żarnowiecka, położona w północnej części Pomorza Gdańskiego, należy do obszarów stosunkowo słabo rozpoznanych archeologicznie [I.1]. Zdecydowana większość informacji o stanowiskach kultury oksywskiej i wielbarskiej, a także nielicznych datowanych na okres wędrówek ludów, pochodzi z czasów sprzed II wojny światowej. Dotyczą one najczęściej odkryć przypadkowych, o których informacje rozproszone w literaturze są krótkie i często pozbawione materiału ilustracyjnego. W 1938 roku dr Janina Krajewska z Muzeum Miejskiego w Gdyni podjęła stacjonarne badania wykopaliskowe na cmentarzysku z młodszego okresu przedrzymskiego w Karlikowie, pow. pucki (dawn. *Karlikau*). Jednak i w tym przypadku, ze względu na zagubienie materiałów w trakcie wojny, wiadomości o stanowisku ograniczają się do wymienia 78 grobów i jednej ilustracji prezentującej zaledwie trzy naczynia ceramiczne. Niedostateczny stan rozpoznania tej części Pomorza potwierdza brak do chwili obecnej publikacji wyników szeroko zakrojonych prac archeologicznych, które poprzedzały budowę „Elektrowni Jądrowej Żarnowiec” w latach 80–tych XX wieku.

Położone na Wysoczyźnie Żarnowieckiej stanowisko nr 7 w Brzynie stanowią trzy cmentarzyska, należące do ludności kultury oksywskiej i wielbarskiej oraz społeczności z okresu wędrówek ludów, będące głównym tematem monografii. Krótkie informacje o stanowisku, które przed II wojną światową administracyjnie należało do wsi *Prüssau, Kr. Lauenburg*, odnotowano w 1936 roku. Ponownej lokalizacji miejsca dokonano w 2008 roku podczas badań powierzchniowych, prowadzonych przez Zakład Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego. W latach 2011–2016, pod moim kierunkiem, na stanowisku przeprowadzono badania wykopaliskowe. Interdyscyplinarne opracowanie źródeł archeologicznych było w dużej mierze możliwe dzięki kierowanemu przeze mnie projektowi badawczemu, na który uzyskałam grant Narodowego Centrum Nauki (pkt II.9, 5). Warto również zaznaczyć, że od zakończenia prac wykopaliskowych w Brzynie do momentu publikacji monografii minęło zaledwie pięć lat. W krótkim czasie środowisko naukowe otrzymało rezultaty nowych, rzetelnie prowadzonych badań archeologicznych.

Celem badań naukowych podjętych w pracy było kompleksowe rozpoznanie i charakterystyka pozyskanych materiałów archeologicznych, a także ich analiza morfologiczno-typologiczna oraz chronologiczno-kulturowa. W monografii zamieszczono aneksy poświęcone

materiałom kostnym z grobów ciałopalnych i inhumacyjnych (autorzy: Franciszek Rożnowski, Lidia Cymek i Miroslav Kopecký), ekspertyzie botanicznej resztek drzew i krzewów znalezionych w grobach (autorka: Maria Michniewicz), analizie surowcowej i technologicznej zabytków ze stopów miedzi i srebra (autor: Jarosław Strobin), opartej na wynikach analiz składu chemicznego zabytków (Laboratorium Bio- i Archeometrii IAE PAN w Warszawie), oraz materiałom tekstylnym (autor: Łukasz Antosik).

Przeprowadzone w pomorskich muzeach kwerendy archiwalne, mające na celu uzyskanie dodatkowych informacji dotyczących przedwojennych odkryć na stanowisku w Brzynie, przyniosły istotne rezultaty. W Archiwum Muzeum Narodowego w Szczecinie natrafiono na notatki sporządzone przez Hansa Jürgena Eggersa, opisujące zespół grobowy znaleziony w 1936 roku na „kopcu kamiennym” w Brzynie. Zadokumentowane przez badacza zabytki, obecnie zaginione, obejmowały elementy uzbrojenia (dwa miecze i dwa groty), paciór wykonany z bursztynu oraz kości szkieletu, które właściciel majątku zebrał z dołu po wyróconym drzewie. Krytyczna analiza szkiców zabytków skłania do wniosku, że sugerowane datowanie przypuszczalnego grobu przez wspomnianego badacza, przypadające na młodszy okres rzymski lub okres wędrówek ludów, należy przyjąć z dużą ostrożnością. Istnieją również wątpliwości, czy zilustrowane zabytki tworzyły wyposażenie tylko jednego grobu. Odkrycie przez H.J. Eggersa opisanego zespołu zabytków w obrębie widocznych do dzisiaj kurhanów, datowanych wstępnie na epokę brązu, może wynikać z późniejszego wkopania grobu (grobów) w nasyp kurhanowy. Tego rodzaju praktyki stosowane były w obrzędowości zarówno kultury oksywskiej, jak i wielbarskiej.

Rezultatem badań prowadzonych w latach 2011–2016 na wielokulturowym stanowisku nr 7 w Brzynie jest obszerny katalog materiałów, który stanowi podstawowy element do dalszej analizy. Katalog, poprzedzony szczegółowym wprowadzeniem, obejmuje 263 obiekty, w tym 257 grobów, oraz znaleziska luźne z trzech tytułowych okresów chronologicznych, w tym także informacje o kilkunastu obiektach przypisanych do innych kultur. Zawiera on szczegółowe opisy obiektów i zawartego w nich wyposażenia. Podano informacje o funkcji obiektu, charakterystykę wypełniska jam z uwzględnieniem obecności kości ludzkich, węgla drzewnych, tekstyliów. Opisano także kontekst występowania źródeł i atrybucje typologiczne zabytków. Biorąc pod uwagę sukcesywne niszczenie stanowiska przez działalność rolniczą, zwrócono uwagę na uszkodzenia i zniszczenia substancji zabytkowej, co miało wpływ na dalszą ocenę i interpretację grobów. Starano się, aby przygotowany na potrzeby pracy materiał ilustracyjny, ujęty na 199 tablicach, uwzględniał najistotniejsze cechy materiału.

Część analityczna pracy dotyczy wszystkich kategorii zabytków z trzech okresów chronologicznych – młodszego przedrzymskiego, rzymskiego oraz wędrówek ludów. Najliczniejsze materiały odnoszą się do kultury oksywskiej (161 grobów i dwa skupiska ceramiki i kamieni). W pracy zwrócono uwagę na żelazne zapinki Almgren 65, które, podobnie jak żelazne okazy typu J, mogą wskazywać na ich lokalną produkcję. Istotne znaczenie dla badań nad zróżnicowaniem zapinek typu *geschweifte* mają obserwacje i uwagi poczynione na temat zróżnicowania ich form, które wyraźnie odbiegają od wypracowanych dla nich klasyfikacji. Te różnice mają kluczowe znaczenie dla ustaleń chronologicznych schyłku okresu przedrzymskiego i początków okresu rzymskiego. Szczególną uwagę poświęcono w pracy elementom uzbrojenia, które licznie występują zarówno w grobach, jak i na powierzchni cmentarzyska. Analiza broni udowodniła nie tylko lokalne jej pochodzenie, ale także obecność elementów obcych – importowanych, świadczących o kontaktach zarówno ze światem celtyckim, jak i obszarami *Germania magna*. W przypadku tych ostatnich terenów, na podstawie wybranych elementów uzbrojenia, udowodniono występowanie powiązań społeczności kultury oksywskiej z terenami środkowych Niemiec i Jutlandii w fazie A3 [**zob. także II.46**]. Przesłanką dla tych ustaleń stał się zarejestrowany w materiałach z Brzyna miecz obosieczny, zakończony trójkątnym, spłaszczonym sztychem, oraz żelazne okucia pochew wykonanych z materiałów organicznych. Te ostatnie znane są z kilku cmentarzysk kultury oksywskiej. Zarówno forma miecza, jak i sposób zawieszania pochwy reprezentują typ środkowoniemiecki. W odniesieniu do umb z kolcem zauważyłam, że sposób jego osadzania w kalocie umba może być cechą produkcyjną, a nie, jak wcześniej sugerowano, śladem po reperacji [**zob. także II.46**]. Znane mi kolejne przykłady, jeszcze nieopublikowanych okuć z analogicznie osadzonym kolcem, w pełni przekonują mnie o słuszności tego ustalenia. Podobne rozwiązania konstrukcyjne, znane z cmentarzysk środkowoniemieckich, potwierdzają powiązania warsztatowe germańskiego uzbrojenia. Świadectwem ponadregionalnych kontaktów z terenami środkowych Niemiec jest wykonana z brązu sztabkowata kłamra hakowa typu *Traunstein*, stanowiąc jak do tej pory pierwszy okaz tego typu zapięcia pasa na ziemiach Polski.

Przeprowadzone analizy typologiczno-chronologiczne części stroju kultury wielbarskiej dowiodły funkcjonowania nekropolii tej kultury już w starszym odcinku okresu wczesnorzymskiego. Udowodniono, że charakter wyposażenia grobowego z okresu rzymskiego na cmentarzysku w Brzynie, choć bogaty, nie odbiega od materiałów znanych z innych stanowisk kultury wielbarskiej fazy lubowidzkiej.

Wyjątkowe znaczenie dla poznania sytuacji kulturowej w strefie południowych wybrzeży Morza Bałtyckiego mają odkrycia z okresu wędrówek ludów. Reprezentują je unikatowe zabytki, przede wszystkim szpile zwieńczone ptasimi główkami oraz haftka spinająca ubranie. Analiza stylistyczno-chorologiczna materiałów znalezionych w pochówkach datowanych na okres wędrówek ludów dowodzi istnieniu powiązań z północną Europą. Podobne nekropole, znane z terenu między Łupawą a Łebą, a także ostatnio z Pojezierza Bytowskiego, egzemplifikują kolejny etap, już po zaniku kultury wielbarskiej, kontaktów społeczności Pomorza Wschodniego z północnym wybrzeżem Bałtyku. Ważne są również spostrzeżenia wynikające z analiz chemicznych zabytków metalowych, w szczególności przedmiotów wykonanych ze stopów miedzi. Wyniki tych badań wskazują na wykorzystywanie w młodszym okresie przedrzymskim brązów cynowych, w początkach okresu rzymskiego mosiądzów jednoskładnikowych (miedź i cynk), który w okresie późniejszym uzupełniano dodatkiem cyny. W okresie wędrówek stosowano zarówno wieloskładnikowe brązy, jak i mosiądze, co wynikało z niedoboru surowca i pozyskiwania go z różnych źródeł [zob. także II.48]. Rezultaty tych badań są wyjątkowo cenne dla dalszych rozważań na temat pozyskiwania surowca i jego przetwarzania.

Kluczowym wynikiem części analitycznej pracy jest ustalenie, że najstarsze groby ludności kultury oksywskiej pochodzą z fazy A2; młodsze, związane z fazą A3 są zdecydowanie liczniejsze. Najpóźniejsze pochówki tej kultury datowane są na fazę A3/B1, rozumianą jako początek starszego okresu rzymskiego. Obecność tych ostatnich grobów na nekropolii w Brzynie potwierdza długie przeżywanie się tradycji przedrzymskiej w tej części Pomorza, a także jednoznacznie wskazuje na udział społeczności autochtonicznej w formowaniu nowej – wielbarskiej – jednostki kulturowej. Ustalono również, że brzyńska nekropola była nieprzerwanie użytkowana przez ludność kultury wielbarskiej od fazy B1 po fazę C1. Osobny epizod chronologiczny stanowią groby z okresu wędrówek ludów, datowane od drugiej połowy V wieku po początek VI wieku. W świetle najnowszych badań, przy uwzględnieniu wyników z nekropolii w Brzynie, należy sądzić, iż przybysze ze Skandynawii tworzyli niewielkie grupy, a ich obecność w północnej części Pomorza Wschodniego była stosunkowo krótka.

Pomimo że stanowisko nie zostało jeszcze zbadane w całości, w monografii dokonano analizy rozprzestrzenienia zespołów grobowych z trzech różnych okresów chronologicznych. Wyniki analizy wykazały, że groby z młodszego okresu przedrzymskiego (fazy A2 i A3) oraz te związane z fazą przejściową do okresu rzymskiego (A3/B1) występują na całym badanym

obszarze. Rozproszenie grobów kultury oksywskiej we wschodniej partii stanowiska prawdopodobnie wynika z większego zniszczenia terenu przez działalność rolniczą, co potwierdzają znalezione na powierzchni zabytki. Ustalono także, że najstarsze odkryte groby kultury oksywskiej (faza A2) znajdowały się w zachodniej części badanego obszaru, podczas gdy te najmłodsze, z fazy A3/B1, skupiały się w części centralnej. Wyniki pokazały również, że obiekty grobowe kultury wielbarskiej tworzyły minimum trzy skupiska. Ważne jest także, że groby inhumacyjne datowane na fazę B1, występowały w pobliżu grobów ciałałpalnych z fazy przejściowej do okresu rzymskiego (faza A3/B1), co poświadcza ich równoczesowość oraz kształtujący się birtualizm obrządku pogrzebowego. Analiza rozprzestrzenienia grobów z faz B2/C1, B2/C1–C1a oraz z fazy C1, zlokalizowanych w zachodniej części stanowiska, potwierdziła poprawność datowania i niewielkie różnice chronologiczne między nimi. Ponadto zauważono, że obiekty z okresu wędrówek ludów skupiają się w pobliżu kurhanów, których chronologię wstępnie przypisano do kultury łużyckiej. W celu precyzyjniejszego ustalenia datowania archeologicznego skonfrontowano je z wynikami badania radiowęglowego wykonanego dla próbek węgla z grobów. Niestety, te porównania nie przyniosły pełnej zgodności chronologicznej.

W monografii przeprowadzono również analizę obrzędowości pogrzebowej ludności kultury oksywskiej, wielbarskiej oraz skandynawskiej z okresu wędrówek ludów. Znaczenie tych ustaleń jest cenne, gdyż opierają się na moich bezpośrednich obserwacjach terenowych i obszernej dokumentacji. Wynikiem przeprowadzonych analiz są ważne uwagi dotyczące oznaczeń grobów na powierzchni, występowania grobów ciałałpalnych pozbawionych materiału kostnego, praktykowania pochówków w pojemnikach organicznych, które wyróżniały się zwartym skupiskiem przepalonych kości, a także obecności wyraźnych przeżarzeń piasku w części grobów kremacyjnych, będących rezultatem wypalania (oczyszczania) jam grobowych. Istotnym wkładem są także odnotowane obserwacje dotyczące układu wyposażenia w grobach oraz specyficznych rytuałów związanych z elementami uzbrojenia. Ważne spostrzeżenia dotyczą także grobów inhumacyjnych z okresu rzymskiego i wędrówek ludów. Ustalono, że jamy pochówków szkieletowych kultury wielbarskiej oraz tych z okresu wędrówek ludów są sytuowane przede wszystkim na osi północ–południe, co przy braku w nich wyposażenia, powoduje problemy z ich dokładnym odróżnieniem. Zwrócono także uwagę na stosowanie w obrządku inhumacyjnym trumien kłodowych, a także łądziowych (dłubanek). Coraz częściej notowana obecność tych ostatnich w obrządku pogrzebowym kultury wielbarskiej, potwierdza powiązania ze Skandynawią, ale także pokazuje, że

wykorzystanie takiej formy trumny mogło być powszechniejsze, niż dawniej przypuszczano. Zauważono, że w części grobów szkieletowych z okresu rzymskiego i wędrowek ludów dokonywano wtórnych ingerencji. Szczegółowe obserwacje wypełnień jam grobowych i relacji stratygraficznych między pochówkami jednoznacznie wykazały ich naruszenie, a nawet destrukcję ciałopalnych grobów kultury oksywskiej przez młodsze jamy grobów szkieletowych. Moje spostrzeżenia, poczynione na podstawie analizy obrządku pogrzebowego na stanowisku w Brzynie, dostarczają nowych i wartościowych danych nad zróżnicowaniem i ewolucją rytuałów funeralnych dawnych społeczności Pomorza.

Interdyscyplinarna publikacja dotycząca wielokulturowego cmentarzyska w Brzynie stanowi istotne osiągnięcie naukowe, ponieważ oparta jest na metodycznych badaniach tego stanowiska oraz prezentuje nowo odkryte źródła archeologiczne, poddane kompleksowej i wieloaspektowej analizie. Bogactwo i wysoki poziom kultury materialnej, wraz z różnorodnością zmian w kulturze duchowej oraz udowodnione kontakty ponadregionalne, wskazują na wyjątkowe znaczenie tego miejsca nie tylko w kontekście Wysoczyzny Żarnowieckiej, lecz także w skali całej barbarzyńskiej Europy. Wyniki badań nad materiałami pochodzącymi z trzech okresów chronologicznych umożliwiają formułowanie dalszych naukowych wniosków dotyczących życia codziennego, kultury materialnej, rozwoju rzemiosła i handlu, a także relacji kulturowych w opisywanych okresach pradziejów.

Podkreślić należy, że rezultaty badań prowadzonych na stanowisku w Brzynie wielokrotnie były prezentowane na konferencjach (pkt II.7, 12.17.20.22.25.26.28) oraz regularnie publikowane w literaturze przedmiotu [II.18.19.23.28.30.32.43.46.48]. Zainteresowanie nimi wykazują zarówno naukowcy z kraju, jak i z zagranicy, co dodatkowo podkreśla znaczenie tego stanowiska i jego istotny wpływ na rozwój dyscypliny.

2) Młodszy okres przedrzymski na Pomorzu Wschodnim (cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2b ustawy)

Osiągnięcie obejmuje cykl siedmiu artykułów naukowych znajdujących się na liście czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego [I.2–8]. Jestem autorką sześciu z nich [I.2–5, I.7–8] i współautorką jednego [I.6]. W latach 2007–2023 opublikowałam jedenaście rozdziałów w monografiach [II.13.16–17.20–22.24.26–27.33.35], które dotyczą prezentowanego osiągnięcia. Ze względów formalnych nie mogły one zostać zaliczone do osiągnięć określonych w art. 219 ust.1 pkt. 2a-b ustawy, natomiast pod względem merytorycznym uzupełniają i rozwijają treści prezentowanego cyklu artykułów oraz stanowią

istotne osiągnięcie w moim dorobku naukowym. Z tego względu w tej części autoreferatu będę się również do nich odnosić.

Moje zainteresowania Pomorzem w młodszym okresie przedrzymskim oraz w okresie wczesnorzymskim zostały zainicjowane tematem pracy doktorskiej, poświęconym ceramice kultury oksywskiej¹. Od tego momentu nawiązałam bliską współpracę z naukowcami zajmującymi się tematyką młodszego okresu przedrzymskiego i okresu rzymskiego, a także z instytucjami kultury, przechowującymi zbiory archeologiczne tego regionu. Opublikowana w 2011 książka pt. *Ceramika naczyniowa kultury oksywskiej* [II.9] stanowiła zmienioną i uzupełnioną wersję pracy doktorskiej. Warto zaznaczyć, że monografia bazowała nie tylko na ustaleniach starszych badaczy, takich jak Józef Kostrzewski i Dietrich Bohnsack, w których odniosłam się do źródeł uznawanych obecnie za utracone, ale przede wszystkim na nowych materiałach, znanych mi z autopsji, bardzo często pochodzących z nieopublikowanych jeszcze badań archeologicznych. Ponieważ naczynia gliniane i ich ułamki są najbardziej powszechnymi znaleziskami archeologicznymi, w katalogu pracy umieszczono zdecydowaną większość cmentarzysk kultury oksywskiej. Wybór materiału z nekropolii do analiz nad rozwojem garncarstwa był podyktowany występowaniem w grobach całych lub nadających się do rekonstrukcji form ceramicznych oraz możliwością datowania poszczególnych grup i typów naczyń w oparciu o współwystępujące wyznaczniki chronologiczne. W pracy oprócz zaprezentowanej klasyfikacji form naczyń glinianych, omówiono ich cechy mikromorfologiczne, a także zdobnictwo. Ustalenia chronologiczne poszczególnych typów naczyń, poparte mapami ich rozprzestrzenienia, pozwoliły na wskazanie form najstarszych oraz „klasycznych”, charakterystycznych dla ukształtowanej kultury oksywskiej. W monografii podkreślono, że istotne znaczenie dla poznania początków kultury oksywskiej mają nawiązania stylistyczne najstarszych form naczyń do ceramiki kultury jastorfskiej, poparte profilowaniem krawędzi naczyń od strony wewnętrznej, niskim mocowaniem uch, a także ornamentyką plastyczną. Drugim ważnym czynnikiem wpływającym na kształtowanie cech kultury oksywskiej były oddziaływania kultury przeworskiej zauważone również w wytwórczości garncarskiej. Kolejnym zagadnieniem poruszonym w książce stały się powiązania pomiędzy kulturą oksywską a kształtującą się w początkach okresu rzymskiego kulturą wielbarską [zob. także II.12.42]. Wspomniana monografia stanowiła zatem punkt wyjścia dla rozwoju moich zainteresowań naukowych koncentrujących się na Pomorzu Wschodnim w młodszym okresie przedrzymskim.

¹ Dysertacja doktorska pt. *Ceramika kultury oksywskiej*, obroniona w 2004 roku.

Na tytułowe osiągnięcie składają się następujące zagadnienia:

- Archeologia archiwalna
- Początki młodszego okresu przedrzymskiego
- Klamry do pasa jako wyznacznik stroju kobiecego oraz identyfikator kulturowy
- Obrządek pogrzebowy
- Kontakty międzykulturowe
- Nowe materiały

Archeologia archiwalna

Wyjątkowe znaczenia dla badań nad młodszym okresem przedrzymskim na Pomorzu Wschodnim mają źródła archiwalne. Jest to spowodowane niemal całkowitą utratą pomorskich zbiorów archeologicznych pod koniec II wojny światowej. Szczególnie dotkliwe straty dotyczą materiałów pochodzących z dużych nekropolii kultury oksywskiej i wielbarskiej [II.22], które były przechowywane w zbiorach *Staatliches Museum für Naturkunde und Vorgeschichte* (wcześniej *Westpreussisches Provinzial-Museum* – WPM). Zagubieniu uległa również dokumentacja i zabytki z eponimicznego cmentarzyska w Gdyni-Oksywiu, które w 1939 roku przewieziono z Muzeum Wielkopolskiego w Poznaniu do gdańskiego muzeum (wówczas *Gaumuseum für Vorgeschichte*) [II.35].

Dostęp do kartoteki Profesora Józefa Kostrzewskiego, przechowywanej w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze, umożliwił rekonstrukcję źródeł archeologicznych pochodzących z dwóch istotnych nekropolii oksywsko-wielbarskich w Żukczynie, pow. gdański oraz Gdańsku-Oliwie [I.4–5]. Materiały z obu cmentarzysk dotychczas nie były dostatecznie przedstawione w literaturze przedmiotu. Rzetelne opracowanie wszelkich informacji na ich temat, w tym rozproszonych w starszych publikacjach i często błędnie podawanych, przy uwzględnieniu kwerendy w instytucjach muzealnych Pomorza oraz przeprowadzeniu krytycznej analizy danych, pozwoliło na odzyskanie wartościowego źródła wiedzy.

Cmentarzysko w Żukczynie (dawn. *Suckschin*) odkryto pod koniec XIX wieku, natomiast stacjonarne badania wykopaliskowe przeprowadzono w roku 1901 [I.4]. Ich efektem było zbadanie 20 grobów ciałopalnych. Wszystkie materiały z nekropolii, zarówno te pochodzące z grobów, jak i znaleziska luźne, właściciel gruntu Theodor Max podarował Muzeum Prowincji Zachodniopruskiej w Gdańsku (WPM). Od roku 1945 ich los nie jest znany; można jedynie przypuszczać, że zostały zniszczone lub zaginęły w czasie wojny. Do zabytków archeologicznych odkrytych w Żukczynie wielokrotnie odnosili się dawni badacze – Hugo

Conwentz, Martin Jahn oraz Erich Blume – jak również współcześni uczeni. Najwięcej uwagi znaleziskom z Żukczyna poświęcił Józef Kostrzewski w monografii kultury wschodniogermańskiej, umieszczając poszczególne typy zabytków w swoich zestawieniach.

Problemem w przypadku nekropolii w Żukczynie był brak dostępu do ilustracji zabytków, ponieważ jedynie nieliczne z nich zostały opublikowane w formie rysunków lub fotografii. Dostęp do spuścizny Józefa Kostrzewskiego i zestawienie zawartych w niej informacji z publikacjami i kartotekami innych archeologów pozwoliły na rekonstrukcję zbadanej części cmentarzyska. Szczegółowa analiza materiału zabytkowego, uwzględniająca atrybucje typologiczne zabytków wykazała, że odkryte groby były datowane głównie na fazę A2 i A3 młodszego okresu przedrzymskiego. Wydaje się, że co najmniej dwa z nich pochodziły z okresu wczesnorzymskiego. To ostatnie przypuszczenie potwierdzają późniejsze badania archeologiczne prowadzone w latach 70. XX wieku w Żukczynie przez Mirosława Pietrzaka, w trakcie których zbadano ponad 100 grobów, datowanych od fazy A2 po fazę B2/C1.

Kolejnym istotnym dla Pomorza Wschodniego stanowiskiem oksywsko-wielbarskim, o którym w literaturze przedmiotu informacji było bardzo niewiele, jest nekropola w Gdańsku-Oliwie (dawn. *Oliva*) [I.5]. Pomimo zbadania 40 grobów i publikacji planu cmentarzyska w 1874 roku, głównym problemem stał się brak przyporządkowania odkrytych zabytków do poszczególnych grobów ciałałpalnych, a także udostępnienie w literaturze naukowej ilustracji tylko bardzo nielicznych zabytków. Efektem kwerendy przeprowadzonej w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku jest zadokumentowanie dwóch ocalałych naczyń z cmentarzyska. Porównanie wykonanych przez J. Kostrzewskiego szkiców naczyń z ocalałymi zabytkami wykazało, że rysunki Profesora uwzględniały ważne i charakterystyczne cechy zabytków. To spostrzeżenie dla badaczy pracujących na materiałach archiwalnych jest istotne, ponieważ uwiarygodnia informacje zawarte w archiwalnych bazach danych. Konfrontacja danych zawartych w kartotece z publikacjami pozwoliła na korektę niekiedy mylnie podawanych informacji o stanowisku i znalezionych tam zabytkach. Analiza sklasyfikowanych powtórnie źródeł wskazała, iż rozkopana część nekropolii funkcjonowała od młodszego okresu przedrzymskiego (fazy A2 i A3) po fazę B2/C1. Rezultatem przeprowadzonej inspekcji terenowej było ustalenie, że obszar starożytnego cmentarzyska został niedawno zagospodarowany, niestety bez przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologicznych.

Materiały archiwalne, oprócz wymienionych artykułów, były wielokrotnie wykorzystywane w moich pracach [I.1–3, I.6–8, II.9.24.42]. Ich znajomość w przypadku Pomorza jest konieczna, ponieważ umożliwia przywrócenie nauce informacji bardzo często nieznanymi, pomijanych, a także podawanych błędnie. Odnośnie nekropolii w Żukczynie i

Gdańsku-Oliwie, prace porządkujące dane archiwalne oraz analizy materiałowe pozwoliły na włączenie obu stanowisk do kategorii w pełni wartościowych źródeł archeologicznych, służących poznaniu zarówno kultury oksywskiej, jak i wielbarskiej.

Początki młodszego okresu przedrzymskiego

Temat początków późnego okresu przedrzymskiego na Pomorzu Wschodnim był wielokrotnie podejmowany w literaturze archeologicznej, ostatnio przez Michała Grygiela². Pomimo tych starań zagadnienie wymaga dokładniejszego opracowania, zwłaszcza w kontekście najnowszych badań, które w znaczący sposób wpływają na rozumienie najstarszej fazy tego okresu oraz genezy kultury oksywskiej. Istotnym przyczynkiem do badań nad tym zagadnieniem są dwie prace [II.26.33], jedna we współpracy z I. Jakubczykiem [II.26], będące efektem badań archeologicznych prowadzonych na wielokulturowej nekropolii w Babim Dole-Borczu, pow. kartuski³. W tych publikacjach, poprzez analizę materiału źródłowego, udokumentowano wczesne datowanie zespołów grobowych, przypadające na fazę LTC1, a zatem na starszy odcinek fazy A1. Wykazano, że zarówno ceramika, jak i elementy pasa, wykazują najbliższe analogie do kultury jastorfskiej z terenu Polski środkowej i wschodniej, a także z północnych Niemiec i Danii. Na tej podstawie wysnuto przypuszczenie, że kulturowy obraz wschodniej części Pomorza na samym początku młodszego okresu przedrzymskiego był podobny do tego, jaki występował na pozostałych obszarach Niżu Polskiego. Mobilna ludność kultury jastorfskiej szerzyła zatem wzory kultury lateńskiej w zakresie wczesnych form zapinek o konstrukcji środkowolateńskiej, jak i upowszechniała własną kulturę materialną (zapinki północnoeuropejskie, elementy pasa, ceramika). Wydaje się również, co planuję udowodnić w przyszłych publikacjach, iż kultura jastorfska odegrała doniosłą rolę w kształtowaniu kultury oksywskiej.

Materiały archeologiczne odkryte w Babim Dole-Borczu są już w dużej mierze przygotowane do publikacji. Ich doskonałym uzupełnieniem staną się nowe źródła o analogicznym charakterze, pochodzące ze stanowisk w Dąbiu, pow. bytowski, Czarnówku, pow. lęborski oraz Parpar, pow. sztumski, które są w trakcie opracowania.

²M. Grygiel, *Chronologia przemian kulturowych w dobie przelomu starszego i młodszego okresu przedrzymskiego na Niżu Polskim*, Łódź 2018.

³Badania na wielokulturowej nekropolii w Babim Dole-Borczu prowadziła prof. Magdalena Mączyńska (Uniwersytet Jagielloński, później Uniwersytet Łódzki), następnie przy współudziale Agnieszki Urbaniak, Anny Strobin (wcześniej Wiśniewskiej) oraz Ireneusza Jakubczyka (Uniwersytet Łódzki). Od roku 2016 badania na stanowisku prowadzone były pod moim kierunkiem (Uniwersytet Gdański).

Klamry do pasa jako wyznacznik stroju kobiecego oraz identyfikator kulturowy

Badania nad klamrami do pasa z terenów Pomorza zajmują od kilku lat ważne miejsce w moich pracach naukowych [I.3.6.8, II.33]. Jedną z nich jest napisana we współautorstwie z J. Strobinem [I.6]. W publikacjach zawarto szczegółowe omówienia form klamer i ich zdobienia, zestawienia tychże zabytków (katalog, lista), mapy ich rozprzestrzenienia w barbarzyńskiej Europie oraz zaprezentowano ponowną klasyfikację i datowanie. Każde z tych opracowań uwzględnia zarówno materiały archiwalne, jak i źródła niepublikowane, pozyskane w trakcie kwerend materiałowych. W pracach nad klamrami do pasów wykorzystywałam wyniki analiz chemicznych metali, co jest szczególnie cenne w przypadku zabytków z młodszego okresu przedrzymskiego, dla których takie specjalistyczne badania są wciąż rzadkością [I.3.6.8, II.33].

W rezultacie studiów nad klamrami wskazałam, iż hakowe zapięcia do pasa są wyznacznikiem stroju kobiecego [I.3.8, II.24]. Potwierdzają to wyniki badań antropologicznych oraz analiza archeologicznych wskaźników płci. Ustaliłam, że stosunkowo rzadki wariant klamer jednoczęściowych (typ Ia) o trzoneczkowatym zaczepie, datowany od starszego odcinka fazy A1 po początek fazy A2, używany nad Zatoką Gdańską i na ziemi chełmińskiej, wiąże się z jastorfskim modelem stroju kobiecego [II.33]. Badania nad jednoczłonowymi zapięciami pasa o zaczepach skierowanych w przeciwstawne strony typów Ib i Iib [I.8] potwierdziły pokrewieństwo tychże form z typami Ia i IIa, charakterystycznymi przede wszystkim dla kultury jastorfskiej. Na podstawie ich dyspersji wykazałam, że formy Ib i Iib są typowe dla obszaru Pomorza, zarówno dla ludności grupy nadodrzańskiej kultury jastorfskiej, jak i dla kultury oksywskiej, począwszy od fazy A2 młodszego okresu przedrzymskiego. Zapięcia pasa typu Ib, znajdujące w znacznym oddaleniu od zwartego ich zasięgu, interpretuję jako dowód kontaktów z innymi mieszkańcami germańskiej i celtyckiej Europy. Szczegółowa analiza wybranych odmian klamer i ich ornamentyki potwierdziła, że inspiracją dla wystroju pasa na Pomorzu, głównie dla wschodniej jego części, mogły być klamry obcego pochodzenia. Świadectwem używania importowanych zapięć pasa w kulturze oksywskiej jest odkrycie na nekropolii w Brzynie klamry typu *Traunstein* [I.6]. W trakcie wieloaspektowej analizy tego zabytku udowodniono starożytną naprawę, potwierdzoną także wynikami analiz chemicznych brązowego surowca. W artykule zwrócono również uwagę na inspiracje w wystroju pasa ludności kultury oksywskiej obcymi elementami stroju. Temat starożytnych reperacji klamer hakowych został szeroko omówiony w innym artykule [I.3].

W rozprawie poświęconej klamrom trójczłonowym wykonanym z brązu [I.3] wykazałam wczesną metrykę typu IIIa i ich związek z terenami kultury jastorfskiej.

Udowodniłam występowanie klamer typu IIIb w dwóch koncentracjach – nad dolną Wisłą (kultura oksywska) i w Brandenburgii (kultura jastorfska), co poświadcza wzajemne kontakty społeczności obu kultur, w szczególności w fazie A2. Wykazałam także, że klamry wieloczęściowe były także używane w okresie rzymskim. Szczególnie dotyczy to zapięć pasa o rozbudowanym łączniku (typ IIIc), które koncentrują się nad Zatoką Gdańską. To ustalenie dowodzi udziału społeczności kultury oksywskiej w formowaniu nowego ugrupowania w początkach okresu rzymskiego.

Wnioski wynikające ze studiów nad klamrami do pasa mają istotne znaczenie w badaniach nad młodszym okresem przedrzymskim, a także okresem wczesnorzymskim. Wskazują, że zabytki te stanowią identyfikator kulturowy i archeologiczny wyznacznik płci. Pełnią również rolę wyznacznika chronologicznego oraz są pomocne w śledzeniu powiązań międzykulturowych.

Obrządek pogrzebowy

Zagadnienie obrzędowości pogrzebowej w młodszym okresie przedrzymskim podejmowałam kilkakrotnie w artykułach prezentujących wyniki moich badań terenowych prowadzonych na nekropolach w Wyczechowie, pow. kartuski [II.13.16–17], Babim Dole-Borczu [II.26.33], oraz w Brzynie [I.1,II.46]. Problematykę tę omawiałam także w pracach popularno-naukowych dotyczących Pomorza w młodszym okresie przedrzymskim [II.24.35], wielokulturowej nekropolii w Czarnówku, pow. łęborski [II.20], oraz w artykułach poświęconych archeologii archiwalnej [I.4–5].

Istotne znaczenie w badaniach nad obrządkiem pogrzebowym kultury oksywskiej, a także kształtującej się w początkach okresu rzymskiego kultury wielbarskiej ma studium poświęcone grobom inhumacyjnym [I.7]. Prezentację źródeł stanowi katalog zawierający informacje o niemal 70 grobach z 14 stanowisk, w którym znaczący udział mają materiały dotąd niepublikowane z Pruszcza Gdańskiego, stan. 7, Lipianek, pow. kwidzyński, Czarnówka oraz Opalenia, pow. tczewski. W tabelach i wykresach zestawiałam najważniejsze cechy grobów szkieletowych kultury oksywskiej oraz z fazy przejściowej A3/B1. Ta ostatnia faza, rozumiana jako etap przystosowania tradycji „oksywskiej” do wzorów „wielbarskich”, przypada chronologicznie głównie na fazę B1 okresu rzymskiego. W celu wyjaśnienia genezy i rozwoju obrządku szkieletowego na Pomorzu poddano analizie analogiczne groby z terenów germańskiej Europy, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów południowej i środkowej Polski. W pracy podjęłam także temat powiązań inhumacji praktykowanej przez ludność kultury oksywskiej i przeworskiej, a także kultury wielbarskiej.

W moich badaniach udokumentowałam, że najwcześniejsze groby szkieletowe na Pomorzu pojawiają się w środkowej fazie młodszego okresu przedrzymskiego, równoległe z analogicznymi, ale znacznie liczniejszymi w kulturze przeworskiej. Na pozostałych terenach germańskich w tym czasie inhumacja występuje sporadycznie. Zaobserwowano, że wśród najstarszych grobów inhumacyjnych na Pomorzu przeważa orientacja na osi północ-południe, z głową zmarłego skierowaną częściej ku północy, rzadko w kierunku wschodnim. Ciała zmarłych układano zazwyczaj w pozycji podkurzonej w niewielkich jamach o długości do 130 cm. Pozycja wyprostowana nie została pewnie potwierdzona. Zauważono, że inwentarze grobów szkieletowych kultury oksywskiej z fazy A2 stanowią głównie zapinki wykonane z brązu, występujące pojedynczo lub w parach. Widoczny jest udział fibul typu G z jednym pierścieniem na nóżce, charakterystycznych dla kultury jastorfskiej. Obecność zapinek z brązu w grobach ludności kultury oksywskiej z fazy A2 może sugerować żeński charakter tych pochówków. Zauważono wyraźne podobieństwo grobów szkieletowych z Pomorza do tych odkrywanych na Kujawach. Zbieżności dotyczą orientacji jam grobowych, pozycji ciał zmarłych, a także metalowych części stroju wykonanych z brązu.

Ustalono, że w fazie A3 liczba grobów szkieletowych na nekropolach kultury oksywskiej wzrasta. Pojedyncze groby inhumacyjne pojawiają się na cmentarzyskach, gdzie wcześniej występowały wyłącznie groby ciałałpalne ludności kultury oksywskiej, ale także na tych, gdzie odkryto pochówki inhumacyjne z fazy A2. Na cmentarzysku w Różynach, pow. gdański groby szkieletowe tworzyły grupę odrębną, ale nie izolowaną od pochówków ciałałpalnych. Badania wykazały, iż orientacja jam grobowych z późnej fazy młodszego okresu przedrzymskiego względem stron świata jest zróżnicowana, przy czym na poszczególnych nekropolach preferowano jeden kierunek. Należy przypuszczać, że w tym okresie przeważa pozycja wyprostowana nad skurczoną, co stanowi odmienność w stosunku do fazy A2. Podkreślenia wymaga, że od początku fazy A3 obserwuje się ślady moszczenia jam grobowych materiałem organicznym, a także pozostałości trumien kładowych. Inwentarze tych grobów stanowią pojedyncze zapinki wykonane z żelaza, rzadziej trzy lub para. Sporadycznie pojawiają się ozdoby, a także narzędzia oraz wyjątkowo element uzbrojenia. Wyniki badań antropologicznych, a także archeologiczne wyznaczniki płci wskazują, że osobami pochowanymi były zarówno kobiety, dzieci, jak i mężczyźni.

W fazie przejściowej A3/B1 liczba grobów szkieletowych na Pomorzu jest największa. Na nekropolii w Czarnówku występowały one w pobliżu grobów ciałałpalnych z fazy A3. Pomimo że w wielu grobach z tej fazy kości nie zachowały się, zauważono, że dominuje

orientacja jam grobowych na głównej osi północ–południe, zazwyczaj z głową skierowaną ku północy, wyjątkowo na południe. Orientacja wschód–zachód jest rzadko spotykana. Trudna do określenia jest pozycja ciała w grobie. Była ona podkurczona, a biorąc pod uwagę wielkość jam grobowych (dług. od 170 cm do ponad 300 cm), najpewniej także wyprostowana. Istotne są także potwierdzone w grobach trumny kładowe, ślady wykładania jam materiałem organicznym, a także stosunkowo częste oznaczenia grobu na powierzchni za pomocą kamieni i bruku oraz pierwsze ślady wtórnych ingerencji. Wyposażenie grobów obejmuje zazwyczaj jedną, rzadziej parę zapinek, wyjątkowo trzy, wykonane z żelaza lub brązu. Strój uzupełniała klamra, ale częściej jest to żelazna sprzączka. Spotyka się także narzędzia, ozdoby oraz naczynia ceramiczne identyfikowane z kulturą oksywską lub wielbarską. Obecność broni nie jest potwierdzona, z wyjątkiem grobów z Warszkowa, być może inhumacyjnych. Dostępne, ale nieliczne, wyniki analiz antropologicznych wskazują na obecność w grobach głównie osób dorosłych. Należy podkreślić, że na wszystkich nekropolach, na których odkryto pochówki z fazy A3/B1, występują groby szkieletowe lub ciałopalne z najstarszej fazy okresu wczesnorzymskiego. Nie zauważono również żadnych różnic między jamami grobów szkieletowych z fazy A3/B1 i B1.

W przeciwieństwie do fazy A2, liczba grobów szkieletowych datowanych na fazy A3 i A3/B1 na Pomorzu jest większa niż w kulturze przeworskiej, choć i w tym przypadku najczęściej występowały one na Kujawach. Poza obszarem ziem polskich inhumację stosowano na innych obszarach europejskiego *Barbaricum*, od Skandynawii po Kotlinę Czeską.

W studiach nad obrzędkiem inhumacyjnym kultury oksywskiej podkreślono jej wyjątkowy charakter w kontekście dominującej praktyki kremacji zarówno na Pomorzu, jak i na innych obszarach germańskich. Zaznaczono wyraźne podobieństwo pomiędzy najstarszymi grobami tego typu na Pomorzu i Kujawach. Wskazano także, że wyposażenie tych grobów nie odbiega od inwentarzy pochówków ciałopalnych, co sugeruje lokalne pochodzenie zmarłych osób. Badania wskazały, że dynamika obrzędku szkieletowego wzrasta na Pomorzu od fazy A3 i ma związek z innymi zmianami obserwowanymi na nekropolach kultury oksywskiej. Objęły one eliminację broni z wyposażenia grobowego oraz zredukowały ilość ciałopalnych pochówków popielnicowych. Ustalono również, że obecność na Pomorzu grobów szkieletowych o niejednorodnym obliczu kulturowym „oksywskim” i „wielbarskim”, odzwierciedla stopniowo zachodzące zmiany. Efektem wskazanych przemian religijno-społecznych, powiązanych ze zdarzeniami gospodarczo-politycznymi w Europie, było uformowanie nowej kultury – wielbarskiej – wyróżniającej się birtualnym obrzędkiem pogrzebowym oraz niemal całkowitą eliminacją broni z wyposażenia grobowego.

Kontakty międzykulturowe

W swoich pracach zwracałam uwagę na powiązania interkulturowe ludności Pomorza Wschodniego w młodszym okresie przedrzymskim i początkach okresu rzymskiego. Ich analiza opierała się na wybranych kategoriach zabytków [I.3.6.8, II.21.26–27,33.46], a także na obrzędzie pogrzebowym [I.7]. Na podstawie materiałów archeologicznych z fazy A1 odkrytych na cmentarzysku w Babim Dole-Borczu, wykazałam bliskie powiązania ludności Pomorza Wschodniego z kulturą jastorfską. Wyniki tych badań upoważniają do stwierdzenia, iż początki młodszego okresu przedrzymskiego w tym rejonie są związane z przemianami kulturowymi zachodzącymi na Niżu Polskim i łączone z migracjami ludności północno-zachodniej Europy [II.26.33]. Bliskie relacje z kulturą jastorfską kształtowały model stroju kobiecego kultury oksywskiej, oparty na używaniu klamry do pasa [I.3.8].

W swoich pracach wskazałam intensywność ponadregionalnych kontaktów utrzymywanych przez ludność kultury oksywskiej. Dowodzą temu wielocłonowe klamry do pasa (typ IIIb), które występują zarówno na Pomorzu, jak i w Brandenburgii, a także sztabkowane klamry wykonane z brązu, odkryte na południowym wybrzeżu Bałtyku, które importowano najpewniej z terenu środkowych Niemiec [I.3.6]. Na podstawie badania jednocłonowych klamer do pasa typu Ib [I.8] udowodniłam, że kontakty ludności Pomorza obejmowały także północną i południową Europę oraz wskazałam na istotną rolę kobiet w kształtowaniu tychże relacji.

Analiza wybranych elementów uzbrojenia, wspomniana w osiągnięciu nr 1 [I.1], dowiodła także istnienia związków pomiędzy Pomorzem Wschodnim a obszarami środkowych Niemiec oraz zapewne Jutlandii w fazie A3. Dotyczyły one form używanej broni i związków warsztatowych [por. II.46].

W monografii dotyczącej ceramiki kultury oksywskiej [II.9] zwróciłam uwagę na kontakty tego ugrupowania z kulturą przeworską, poparte formami naczyń, mikromorfologią, a także zdobnictwem. Spostrzeżenia te znalazły potwierdzenie w kolejnych pracach, dotyczących ceramiki osadowej [II.21.27].

Przy omawianiu grobów szkieletowych z fazy A2 w kulturze oksywskiej udowodniłam ich bliskie podobieństwo do analogicznych pochówków z Kujaw [I.7]. W kilku pracach na podstawie klamer do pasa, ceramiki naczyniowej i przemian w obrzędzie pogrzebowym wykazałam bezpośredni związek ludności kultury oksywskiej z kształtującą się na początku naszej ery kulturą wielbarską [I:3.7, II.21.27; zob. także II.9.12].

Nowe materiały

W moich badaniach naukowych szczególne znaczenie mają publikacje dotyczące materiałów archeologicznych z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu rzymskiego odnoszące się do Pomorza Wschodniego (Wyczechowo, Babi Dół-Borczy) i Powiśla (Lipianki).

W publikacjach dotyczących nekropolii w Wyczechowie przedstawiłam rezultaty badań terenowych wraz z analizą materiałów [II.13.16–17]. Szczególną uwagę zwróciłam na grób pełnozbrojnego wojownika, zawierający naprawiany miecz jednosieczny [II.17]. Chronologia tego stanowiska przypada na fazy A2 i A3, przy czym na podstawie wyników ostatnich prac prowadzonych w 2022 roku przez firmę archeologiczną ustalono, że jest ona szersza i sięga co najmniej fazy C1 okresu rzymskiego. Na temat publikacji poświęconych nekropolii w Babim Dole-Borczy, wypowiedziałam się już wyżej [II.26.33]. Warto jednak podkreślić, że oba cmentarzyska, oddalone od siebie o około 600 m, należą do nielicznych i najlepiej zbadanych obiektów na Pojezierzu Kaszubskim, datowanych na późny okres przedrzymski. W tomie V *Prahistorii Ziemi Polskich* z 1981 roku Ryszard Wołągiewicz podkreślał, iż kolonizacja Pojezierza Kaszubskiego nastąpiła późno, bo dopiero od schyłku fazy B1, ewentualnie na początku fazy B2 okresu rzymskiego. Wyniki badań z obu stanowisk weryfikują wcześniejsze ustalenia i wskazują na zasiedlenie tej części Pomorza już w fazie A1 przez ugrupowanie, którego kultura materialna nawiązuje do kultury jastorfskiej (Babi Dół-Borczy) oraz w fazach A2 i A3 aż po początek młodszego okresu rzymskiego przez ludność kultury oksywskiej i wielbarskiej (Wyczechowo). Jednym z zaplanowanych zadań badawczych na najbliższy czas jest wyjaśnienie zarysowanych relacji kulturowych pomiędzy tymi stanowiskami.

Odkrycie na stanowisku w Wyczechowie grobu zawierającego brązową, zdobioną pęsetkę stało się punktem wyjścia do opracowania tej kategorii źródeł [I.2]. Przeprowadzone analizy typologiczno-chronologiczne i chorologiczne szczypczyków oraz porównanie z analogicznymi znaleziskami z innych kultur pozwoliły na sformułowanie kilku interesujących wniosków. Dotyczą one datowania wyróżnionych typów pęset, ich funkcji, sposobu noszenia, a także podkreślają, że w kulturze oksywskiej przybory te często występują w grobach o męskim charakterze. Zauważono również, że pęsetki wykonane z brązu, w przeciwieństwie do okazów żelaznych, które są datowane stosunkowo szeroko (fazy A2 i A3), pochodzą przede wszystkim z końcowej fazy młodszego okresu przedrzymskiego i grupują się w międzyrzeczu Raduni i Wierzycy.

Istotne dla rozwoju dyscypliny są opublikowane wyniki badań ratowniczych prowadzonych na osadzie w Lipiankach [II.21.27]. Analiza odkrytych materiałów potwierdza długotrwałe funkcjonowanie osady od fazy A2 młodszego okresu przedrzymskiego po fazę D

okresu wędrówek ludów. W przypadku ceramiki datowanej na okres rzymski, zwróciłam uwagę na występowanie pogrubianych brzegów i profilowanych krawędzi, świadczących o długim trwaniu tradycji ceramicznych młodszego okresu przedrzymskiego [II.21]. Podkreśliłam również kontynuację „oksywskich” elementów zdobniczych w ceramice naczyniowej kultury wielbarskiej oraz występowanie form ceramiki i zdobnictwa naczyń analogicznych jak w kulturze przeworskiej, o czym pisałam powyżej. To ostatnie spostrzeżenie potwierdza akcentowane już wcześniej uwagi o silnych związkach z sąsiednią kulturą, obserwowanych najlepiej na terenach położonych wzdłuż dolnej Wisły [zob. II:9]. W prezentacji źródeł ruchomych z Lipianek [II.21] omówiłam także inne kategorie zabytków, datowanych na młodszy okres przedrzymski, a przede wszystkim na okres rzymski. Te ostatnie materiały, związane z funkcjonowaniem osady kultury wielbarskiej, są wyjątkowo bogate i różnorodne.

Przedstawiony cykl artykułów, uzupełniony opublikowanymi rozdziałami w monografiach, dotyczy wybranych zagadnień młodszego okresu przedrzymskiego na Pomorzu Wschodnim. W swoich pracach, oprócz informacji dostępnych w literaturze przedmiotu, wykorzystywałam materiały z własnych badań terenowych oraz nieopublikowane źródła pozyskane podczas kwerend w muzeach. W moich badaniach duże znaczenie mają również informacje archiwalne, niezbędne do lepszego zrozumienia późnej starożytności na tym obszarze. W publikacjach skupiałam się na szczegółowej analizie materiałów archeologicznych oraz ich interpretacji, mającej na celu lepsze poznanie społeczności tego okresu i ich relacji z innymi kulturami ówczesnej Europy. Tematy, które podejmowałam, obejmowały cały młodszy okres przedrzymski, od jego początków aż po schyłek, związany z kształtowaniem się kultury wielbarskiej w okresie rzymskim. Moje ustalenia nie tylko uzupełniają obraz młodszego okresu przedrzymskiego na Pomorzu Wschodnim, ale również wprowadzają wiele nowych i ważnych danych. Prace badawcze nad tym okresem, oczywiście, nie zostały zakończone. Kolejnym celem jest publikacja monografii poświęconej początkom młodszego okresu przedrzymskiego na tytułowym terenie oraz opracowanie materiałów ze stanowisk nowych, jak i dawniej badanych.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Swoją aktywność naukową realizowałam na dwóch uczelniach: Uniwersytecie Łódzkim oraz Uniwersytecie Gdańskim.

W trakcie pracy w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego (2000–2007) nawiązałam ścisłą współpracę z Muzeum Archeologicznym w Gdańsku oraz innymi instytucjami muzealnymi przechowującymi zbiory archeologiczne na Pomorzu (Muzeum w Lęborku, Muzeum w Koszalinie, Muzeum w Kwidzynie, Muzeum Narodowe w Szczecinie, Muzeum w Elblągu, Muzeum Okręgowe w Toruniu). Uzyskałam również grant promotorski Komitetu Badań Naukowych (pkt II.9, 1). W roku 2001 odbyłam miesięczny wyjazd studyjny do Niemiec (Freie Universität Berlin, Universität Greifswald, Museum für Vor- und Frühgeschichte, Stralsund Museum, Archäologisches Landesmuseum Mecklenburg-Vorpommern). Dzięki stypendium Fundacji Kazimierza Salewicza, które uzyskałam w 2001 roku, mogłam przeprowadzić miesięczną kwerendę materiałową i biblioteczną w Danii (National Museum of Denmark, Bornholms Museum, Moesgaard Museum). Moja działalność naukowa koncentrowała się przede wszystkim na badaniach ceramiki naczyniowej z młodszego okresu przedrzymskiego, co w 2004 roku zakończyło się obroną dysertacji doktorskiej pt. *Ceramika kultury oksywskiej*.

W tym czasie aktywnie uczestniczyłam w pracach wykopaliskowych prowadzonych w Polsce i za granicą (Ukraina, Niemcy). Wyniki moich badań na Pojezierzu Kaszubskim zaowocowały publikacjami dotyczącymi materiałów wczesnohalsztackich z nekropolii w Babim Dole-Borczu [II.11.39] oraz kultury oksywskiej w Wyczechowie [II.13]. W tym okresie opublikowałam również prace dotyczące zagadnień i materiałów kultury przeworskiej [II.38.40] oraz rozprawę na temat powiązań ceramicznych między kulturą oksywską a wielbarską [II.12]. Brałam czynny udział w konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych (pkt II.7, 1–6).

Od października 2007 roku jestem zatrudniona w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego, gdzie kontynuuję ścisłą współpracę z Muzeum Archeologicznym w Gdańsku, Muzeum w Lęborku, Muzeum w Koszalinie, Muzeum Narodowym w Szczecinie oraz Muzeum Miasta Gdyni. Współpraca ta zaowocowała m.in. pracami dotyczącymi materiałów z cmentarzyska kultury wielbarskiej w Krzykosach, pow. kwidzyński [II.14], grobu odkrytego na terenie Starego Miasta w Gdańsku [II.44] oraz wielokulturowej osady w Lipiankach koło Kwidzyna [II.21.27.45]. Wraz z Małgorzata Tuszyńską opracowałam materiały z wielokulturowej nekropolii w Opaleniu (pkt II.9, 9). W ramach współpracy z Muzeum w Lęborku oraz specjalistami z innych ośrodków naukowych opracowuję materiały odkryte na

nekropolii w Czarnówku (pkt II.9, 7). Wynikiem tych działań są prace poświęcone nekropolii kultury oksywskiej [II.20.49], z których jedna jest obecnie w druku [II.49]. Materiały z tego cmentarzyska były uwzględniane także w moich artykułach [I.3.7–8]. Na rok 2024 zaplanowano złożenie wniosku do Narodowego Instytutu Dziedzictwa o finansowanie publikacji dotyczącej archiwalnych badań w Czarnówku. Od lutego tego roku wraz z Waldemarem Jaszczyńskim z Muzeum Zamkowym w Malborku opracowuję materiały z wielokulturowego cmentarzyska w Parparac. Współpracuję również z naukowcami z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, Wydziału Archeologicznego Uniwersytetu Warszawskiego, Wydziału Archeologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego oraz Instytutu Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Efektem tej współpracy są moje udziały w projektach naukowych finansowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, a także Narodowy Program Rozwoju Humanistyki (pkt II.9, 6–9). Na Uniwersytecie Gdańskim kierowałam dwoma grantami Narodowe Centrum Nauki oraz dwoma projektami własnymi finansowanymi przez moją uczelnię (pkt II.9, 2–5).

W trakcie zatrudnienia w gdańskim ośrodku uniwersyteckim opublikowałam dwie książki [II.9, I.1]. Za monografię stanowiska 7 w Brzynie otrzymałam w roku 2022 nagrodę Rektora Uniwersytetu Gdańskiego. Jestem współautorką katalogu wystawy *Rzemieślnicy czy artyści* [II.10] oraz autorką kilkadziesiątu artykułów i rozdziałów w monografiach naukowych [I.2–8, II.14–34.41–48]. Moje publikacje są poświęcone materiałom i zagadnieniom młodszego okresu przedrzymskiego i okresu rzymskiego, w mniejszym stopniu dotyczą okresów halsztackiego [II.43] i wędrówek ludów [II.28.48]. Pełniłam także funkcję redaktora naukowego i współredaktora dwóch monografii [II.36–37], a w latach 2019–2020 byłam współredaktorem czasopisma „Gdańskie Studia Archeologiczne” (pkt II.12). Brałam czynny udział w konferencjach naukowych, prezentując rezultaty swoich prac naukowych (pkt II.7, 7–31). Prowadziłam także archeologiczne prace terenowe na Wysoczyźnie Żarnowieckiej (Brzyno) oraz na Pojezierzu Kaszubskim (Wyczechowo i Babi Dół-Borc). Udzielałam również konsultacji naukowych badaczom z kraju i zagranicy (Szwecja, Niemcy, Słowacja) oraz udostępniam materiały ze swoich badań terenowych specjalistom realizującym kwerendy źródłowe.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

6.1. Osiągnięcia dydaktyczne

W latach 2000–2007 w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego realizowałam zajęcia z przedmiotów: *Okres lateński, rzymski i wędrówek ludów* (ćwiczenia), *Rysunek archeologiczny* (ćwiczenia), *Muzealnictwo archeologiczne* (ćwiczenia), *Ceramika jako źródło poznania* (konwersatorium). Dla studentów historii Uniwersytetu Łódzkiego prowadziłam przedmiot *Prahistoria ziem polskich*.

Od roku 2007 do chwili obecnej prowadzę zajęcia (ćwiczenia, wykłady, konwersatoria, seminarium, terenowe ćwiczenia wykopaliskowe) w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego, przede wszystkim z przedmiotów: *Archeologia Powszechna V* (okres lateński i rzymski – ćwiczenia, od roku 2023 wykład), *Archeologia Powszechna VI* (okres wędrówek ludów i początki wczesnego średniowiecza – ćwiczenia), *Źródłoznawstwo archeologiczne* (wykłady i ćwiczenia), *Proseminarium*, *Techniki dokumentacji źródeł*, *Seminarium licencjackie*. W roku akademickim 2013/2014 i 2016/2017 przeprowadziłam wykłady z *Archeologii Powszechnej V* oraz *Archeologii Powszechnej VI*. W roku 2008 realizowałam wykłady dla doktorantów Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego, a w roku 2011 zajęcia *Metodologia pracy badawczej* dla doktorantów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

W latach 2013–2023 byłam promotorem 55 prac licencjackich (wykaz poniżej), a od roku 2008 recenzentem kilkudziesięciu prac licencjackich i magisterskich. Pomagałam również studentom Instytutu Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego w przygotowaniu artykułów do publikacji w czasopiśmie „Gdańskie Studia Archeologiczne” i materiałach po konferencyjnych *Kontakty interregionalne w basenie Morza Bałtyckiego na przestrzeni dziejów: handel, konflikty, migracje, dyspersja idei* (red. M. Finc et al., Gdańsk 2018), oraz wystąpień na konferencjach studenckich. Wspierałam również tematy prac licencjackich i magisterskich realizowanych poza moją macierzystą uczelnią. W 2018 roku wykonałam projekt dydaktyczny pt. *Kręgi kamienne Gotów*, znajdujący się na kampusie Uniwersytetu Gdańskiego.

W latach 2011–2014 byłam kierownikiem ćwiczeń terenowych na kierunku Archeologia. W ramach tej funkcji zajmowałam się przygotowaniem oferty praktyk wykopaliskowych dla studentów, monitorowałam ich przebieg oraz odpowiadałam za całą dokumentację związaną z realizacją praktyk zawodowych. Od roku 2008, podczas prowadzonych przeze mnie prac archeologicznych, byłam opiekunem studentów odbywających praktykę wykopaliskową. W trakcie tych prac uczyłam studentów eksploracji obiektów, technik pomiarów, dokumentacji rysunkowej, inwentaryzacji materiałów źródłowych, dokumentacji opisowej i fotograficznej oraz organizacji pracy. Od roku 2014 do

chwili obecnej jestem odpowiedzialna za ankietyzację zajęć dydaktycznych na kierunku Archeologia, a od roku 2021 pełnię funkcję wicedyrektora w Instytucie Archeologii. Jestem również członkiem Rady Programowej na kierunku Archeologia oraz członkiem Wydziałowego Zespołu ds. Zapewniania Jakości Kształcenia. W październiku 2023 roku zostałam powołana na stanowisko koordynatora Dziekana ds. zatwierdzania tematów pracy dyplomowych na moim kierunku.

Prace licencjackie zrealizowane w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego pod moim kierunkiem

2013

1. Piotr Felkier, *Miecze w kulturze przeworskiej na obszarze Wielkopolski w okresach młodszym przedrzymskim, rzymskim i wędrówek ludów.*
2. Patryk Dąbrowski, *Groby wojowników z mieczami obosiecznymi w kulturze oksywskiej.*
Natalia Molęda, *Piece do wypału ceramiki z wczesnej epoki żelaza na stanowisku 12 w Brzynie, pow. pucki.*
3. Nasturcja Pacholek, *Szczątki ptaków w grobach kultury przeworskiej.*
4. Jakub Wocial, *Historia poszukiwań osady Truso.*
5. Tomasz Wera, *Pradzieje powiatu bytowskiego.*
6. Paweł Rozmarynowski, *Grupa kruszańska kultury przeworskiej w młodszym okresie przedrzymskim.*
7. Piotr Gomulski, *Średniowieczne fortyfikacja Gdańska – stan badań* (wsparcie naukowe dr J. Dąbal).

2014

8. Adrian Worach, *Kultura wielbarska w skupisku malborskim.*
9. Justyna Kubicka, *Strój kobiecy kultury wielbarskiej na podstawie stanowiska Pruszcz Gdański 10.*
10. Marek Czaja, *Bransolety wężykowate ze stanowisk kultury wielbarskiej w Polsce.*
11. Patryk Herdzik, *Osadnictwo kultury wielbarskiej na Pojezierzu Kaszubskim i w Borach Tucholskich.*
12. Szymon Rogowski, *Zdobione groty broni drzewcowej w kulturze oksywskiej.*
13. Danuta Szczebiot, *Prowincjonalnorzymskie zapinki o okrągłej tarczce ze stanowisk kultury wielbarskiej w Polsce.*
14. Bartosz Buszman, *Miecze jednosieczne w basenie Morza Bałtyckiego w młodszym okresie przedrzymskim.*

15. Justyna Jedeluk, *Pochówki szkieletowe kultury przeworskiej w młodszym okresie przedrzymskim i wczesnym okresie rzymskim.*
16. Damian Opacki, *Celtowie na Dolnym Śląsku.*
17. Siergiej Klaudyna, *Pochówki koni w kulturze bogaczewskiej na Mazurach.*
18. Michał Walczyk, *Osadnictwo kultury wielbarskiej na Żuławach Wiślanych i Wysoczyźnie Elbląskiej.*
19. Martyna Winiarska, *Pochówki dziecięce na cmentarzysku z młodszego okresu przedrzymskiego w Rumi.*

2015

20. Artur Palej, *Rekonstrukcja cmentarzyska kurhanowego kultury wielbarskiej w Węziorach, w powiecie kartuskim.*
21. Jan Marjak, *Ażurowe okładziny pochew mieczy w młodszym okresie przedrzymskim na terenach ziem polskich.*
22. Barbara Kosk, *Klamry zawiaskowe kultury oksywskiej.*
23. Martyna Laskowska, *Przedmioty z poroża, rogu i kości w grupie masłomeckiej.*
24. Marta Bułkowska, *Pochówki podwójne i zbiorowe w kulturze wielbarskiej.*
25. Aleksandra Adamiec, *Naszyjniki w kulturze wielbarskiej.*

2016

26. Katarzyna Bachur, *Pochówki kowali na terenie Polski w młodszym okresie przedrzymskim i w okresie wpływów rzymskich.*
27. Błażej Grzyb, *Elementy uzbrojenia w kulturze wielbarskiej.*

2017

28. Dominika Gadomska, *Kultura bogaczewska w powiecie kętrzyńskim.*
29. Alicja Bobrowska, *Pochówki dziecięce w grupie masłomeckiej.*
30. Daria Dąbrowska, *Młodszy okres przedrzymski i okres wpływów rzymskich w powiecie kartuskim.*

2018

31. Marta Ossowska, *Stanowiska bagienne z okresu rzymskiego w północnej Polsce.*
32. Karolina Nawrocka, *Pochówki łódzkie z terenu Polski w okresie rzymskim.*
33. Marzena Rozmysłowicz, *Grotty zdobione z okresu wpływów rzymskich w kulturze przeworskiej.*
34. Patrycja Wojciechowska, *Kręgi kamienne na Pomorzu w okresie rzymskim.*

2019

35. Paulina Jakubiuk, *Cmentarzyska skandynawskie na Pomorzu w okresie wędrówek ludów.*

36. Marlena Łomowska, *Napiersniki w kulturze pomorskiej oraz ich wyobrażenia na popielnicach twarzowych na Pobrzeżu Gdańskim i Pojezierzu Wschodniopomorskim.*

37. Piotr Kazana, *Guldgubber – prezentacja zabytku na podstawie wybranych znalezisk ze stanowisk Sorte Muld i Uppåkra.*

38. Mikołaj Kistowski, *Osadnictwo w młodszym okresie przedrzymskim i okresie wpływów rzymskich na terenie dzisiejszego miasta Gdańska.*

39. Paulina Witkowska, *Powiat grudziądzki w młodszym okresie przedrzymskim i okresie wpływów rzymskich.*

2020

40. Grzegorz Bemke, *Helmy typu Spangenhelme na terenie Bałkanów.*

41. Sylwia Rybka, *Obrządek pogrzebowy kultury przeworskiej w młodszym okresie przedrzymskim na terenie Dolnego Śląska.*

42. Karolina Wnuk, *Przęślice z okresu wpływów rzymskich na ziemiach polskich.*

2021

43. Dawid Cichowski, *Miecze jako element uzbrojenia kultury przeworskiej w młodszym okresie przedrzymskim na terenie Mazowsza.*

44. Natalia Reszuta, *Rekonstrukcja stroju kobiecego w fazie lubowidzkiej kultury wielbarskiej na podstawie materiałów z cmentarzyska w Ulkowach, powiat gdański.*

2022

45. Aleksandra Adamiec, *Kolczyki popielnic ludności kultury pomorskiej.*

46. Aleksandra Wójtowicz, *Torques jako reprezentatywny wytwór sztuki celtyckiej.*

47. Angelika Klepka, *Paciorki twarzowe na ziemiach polskich.*

48. Wiktoria Kiełbasa, *Pochówki psów w młodszym okresie przedrzymskim i okresie wpływów rzymskich z wybranych stanowisk na ziemiach polskich.*

49. Filip Szczepański, *Grzebień z poroża na terenie Pomorza Gdańskiego i północnej ziemi chełmińskiej w kulturze wielbarskiej.*

50. Szymon Czerski, *Paciorki szklane na terenie ziem polskich od młodszej epoki brązu do okresu wpływów rzymskich.*

52. Karol Skiba, *Rekonstrukcja męskiego pasa kultury wielbarskiej na podstawie zespołów grobowych z Pomorza Wschodniego w fazie C1.*

2023

52. Paulina Dudek, *Celtyckie stanowiska wodne z terenu Wielkiej Brytanii.*

53. Maciej Skotarek, *Flizy niderlandzkie w Gdańsku w świetle badań archeologicznych przy ul. Kleszej, Grząskiej, Tandety, Szerokiej i Świętojańskiej (wsparcie naukowe dr J. Dąbał).*

54. Jakub Zarzeczny, *Urny domkowe na Pomorzu Wschodnim*.

55. Eliaż Włodarczak, *Pochówki pełnozbrojnych wojowników w kulturze oksywskiej*.

6.2. Osiągnięcia organizacyjne

W latach 1998–2002 byłam członkiem Rady Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego, a od roku 2022 pełnię funkcję członka Rady Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego. W latach 1999–2003, 2012–2015 i 2018–2023 byłam sekretarzem i członkiem Komisji Rekrutacyjnej na kierunek Archeologia (studia licencjackie i magisterskie). W okresie 2006–2010 pełniłam funkcję członka Zarządu Fundacji Monumenta Archaeologica Barbarica.

W 2010 roku zorganizowałam objazd naukowy dla studentów Instytutu Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego, obejmujący Rezerwat Kamienne Kręgi w Odrach, cmentarzysko w Węsiorach oraz Muzeum w Chojnicach. Organizowałam, kierowałam oraz pozyskiwałam fundusze na prowadzenie badań wykopaliskowych na cmentarzysku kultury oksywskiej i wielbarskiej w Wyczechowie, pow. kartuski (lata 1999, 2005 i 2008), na nekropolii kultury pomorskiej i o cechach kultury jastorfskiej w Babim Dole-Borczu, pow. kartuski (lata 2016 i 2018), oraz na wielokulturowym stanowisku w Brzynie, pow. pucki (badania 2011–2016). W trakcie studiów archeologicznych oraz po ich zakończeniu uczestniczyłam w pracach archeologicznych na kilkunastu stanowiskach archeologicznych, zarówno w kraju, jak i za granicą (Ukraina/Krym i Niemcy). Ponadto, brałam udział w organizacji wykładów gościnnych i spotkań studyjnych odbywających się w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego.

6.3. Osiągnięcia popularyzujące naukę lub sztukę

Oprócz działalności naukowej i dydaktycznej podejmuję liczne działania na rzecz popularyzacji archeologii. Jestem współautorką „Zabytku Miesiąca MAG” (Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, 10.2022), pt. *Ozdobne szczypce z grobu wojownika w Opaleniu* (wraz z M. Tuszyńska), a także projektu domostw w Faktorii rzymskiej w Pruszczu Gdańskim (wraz z A. Ostasz 2009). Ponadto, współtworzyłam katalog wystawy zorganizowanej przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku pt. *Rzemieślnicy czy artyści? Ozdoby kobiece z Pomorza u schyłku starożytności [II.10]* oraz artykuł *Artyzm wyrobów z bursztynu w czasach Cesarstwa Rzymskiego na ziemiach polskich/ The artistry of amber artefacts from the times of the Roman Empire in present-day Poland [II.29]*.

Udzieliłam również kilku wywiadów dla „Gazety Wyborczej” i „Dziennika Bałtyckiego”, dotyczących zagadnień archeologicznych, oraz wygłosiłam następujące wykłady popularyzujące moją dyscyplinę.

1. *Wojownicy z Pomorza*, Festiwal Nauki, Uniwersytet Gdański, Gdańsk (27.05.2010).
2. *W kamiennym kręgu*, Festiwal Nauki, Uniwersytet Gdański, Gdańsk (20.05.2012).
3. *Wielokulturowa nekropola w Brzynie*, Kaszubski Uniwersytet Ludowy w Starbieniu, Starbienio (08.2012).
4. *Na przełomie er. Pojezierze Kaszubskie w czasach Cesarstwa Rzymskiego*, Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku (10.2013).
5. *Pojezierze Kaszubskie w czasach Cesarstwa Rzymskiego*, XIII Bałtycki Festiwal Nauki Wąglikowice (25.07.2015).
6. (wraz z Magdalena Natuniewicz-Sekuła) *Artyzm wyrobów z bursztynu w czasach Cesarstwa Rzymskiego na ziemiach polskich*, XXIV Seminarium Amberif (24.03.2017).
7. *Brzyno, stan. 7. Cmentarzyska z późnej starożytności na Wysoczyźnie Żarnowieckiej*, Międzyuczelniane Warsztaty Archeologiczne, Gdańsk (05–08.04.2017).
8. *W czasach wielkich wojowników – powiat pucki w pierwszym stuleciu p.n.e.*, Noc Muzeów w osadzie łowców fok w Rzucewie, Rzucewo (18.05.2019).

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

Oprócz wcześniej wymienionych aspektów kariery zawodowej, chciałabym podkreślić kilka dodatkowych kwestii związanych z moją działalnością. Współpracuję z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Gdańsku w zakresie zabezpieczenia i ochrony stanowisk archeologicznych. W roku 2015, na zlecenie Narodowego Instytutu Dziedzictwa, sporządziłam ekspertyzę dotyczącą zabytków archeologicznych odkrytych w miejscowości Obroty, pow. kołobrzeski. Współpracuję z firmami archeologicznymi działającymi na terenie województwa pomorskiego, głównie w zakresie konsultacji naukowych materiałów archeologicznych; prace te wykonuję *pro publico bono*. Jestem autorką i współautorką, opracowanych na prawach maszynopisu, wyników badań ratowniczych ze stanowisk: Redzikowo, pow. słupski, stan. 12, Redzikowo, pow. słupski, stan. 14, Łosino, pow. słupski stan. 14, Widzino, pow. słupski, stan. 8, Płaszewko, pow. słupski, stan. 5, Lipianki, pow. kwidzyński, stan. 3, Szarów, pow. wielicki, stan. 181, Sterkowice, pow. brzeski, stan. 13, Grodzisk Mazowiecki, pow. loco, stan. XII, Moszna Wieś, pow. pruszkowski, stan. III.

Podczas całego okresu pracy w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego byłam aktywnie zaangażowana w działalność dydaktyczną oraz pełniłam liczne funkcje związane z funkcjonowaniem instytutu. W prowadzonych przeze mnie pracach wykopaliskowych uczestniczyły liczne grupy studentów archeologii, zdobywających tam praktyczne umiejętności zawodowe. Ten wymagający aspekt mojej działalności, choć realizowany w ramach procesu dydaktycznego na uczelni, wykraczał poza moje pensum.

W roku 2021 zostałam zaproszona do międzynarodowego programu „Bornholm – the island in the middle”. W 2022 roku, ze względu na stan zdrowia, musiałam zrezygnować z udziału w tym przedsięwzięciu.

(podpis wnioskodawcy)